

2000. decemberében a fogyasztói árak 10,1%-kal voltak magasabbak, mint az előző év decemberében, azaz a forint ennyivel ért kevesebbet, mint 1 évvel korábban. Az egész év átlagában azonban az árak összességükben csak 9,8%-kal emelkedtek az előző évhez képest, mivel az év közepén néhány hónapban igen alacsony volt az árindex, amely csak ezután, júliusban vett ismét emelkedő irányzatot.

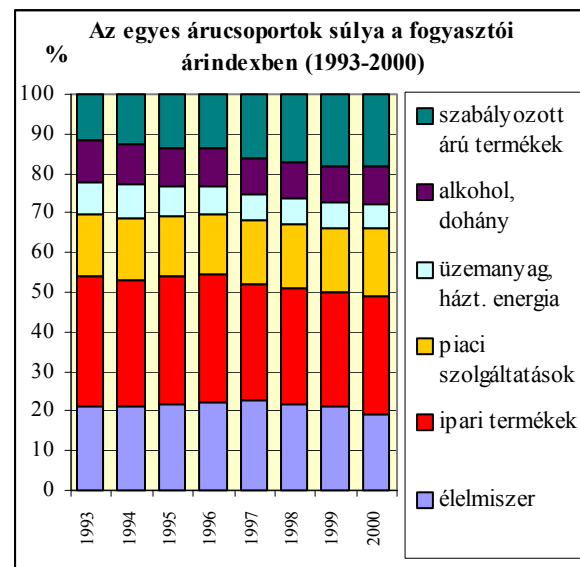
Az év folyamán megforduló irányzatot külső és belső folyamatok egyaránt táplálták. Külső tényezőt a világszerte energiaárak drasztikus emelkedése jelentette, amely az ezáltal érintett különböző árucsoportokban nem egyformán érvényesült. A belső tényezőt elsősorban az élelmiszerárakra nehezedő áremelési nyomás képviselte, amely a korábbi időszak rendkívül nyomott, a termelési költségek növekedésével nem arányos élelmiszerárak következménye volt.

Ez évre a kormány 6%-os áremelkedést prognosztizál, amelynek feltételei azonban sem a várható termelési költségek, sem a kereslet oldaláról nem látszanak adottak. Ebben az írásban két inflációs pályát rajzolunk fel, az egyikben az év végén az árak **7,5%-kal**, a másikban **8,5%-kal** haladják meg a tavaly decemberi szintet. A különbség abból adódik, hogy az optimistább scenárióban jelentősebben csökkenő világszerte energiaárakat tételeztünk fel és az élelmiszertermelők - egyébként valós költségnövekedésen alapuló - áremelési szándékainak az érvényesülését is korlátozottabbnak tekintettük. Voltaképpen mindkét verzió optimistának tekinthető abban az értelemben, hogy - mint az az elemzés utolsó oldalán található ábrából kitűnik -, az elmúlt két év igen hektikus ármozgásaival ellentétben, 2001-re egy egyértelműen, és erősen lefelé tartó trendet tételez fel.

A fogyasztói kosár

A fogyasztói árindex a lakosság által vásárolt különböző árucsoportokból és szolgáltatásokból álló, úgynevezett "fogyasztói kosár" alapján készül. A fogyasztói kosárban az egyes termékcsoportok akkora súlyt képviselnek, amekkorát a megelőző évben a lakosság tényleges fogyasztásában betöltötték. A súlyok tehát évről évre változnak valamelyest, követve a vásárlási szokások eltolódását. Természetesen ez egy aggregált "kosár", amely a háztartások összességének az átlagos fogyasztását reprezentálja. A lakosság egyes csoportjainak a fogyasztási szokásai ettől eltérnek, s ettől függően az egyes csoportokat a különböző termékfeleségek arányainak az alakulása eltérően érinti.

Az árindexben a legnagyobb súlyt, majdnem 30%-ot az ipari termékek képviselik, a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek súlya valamivel 20% alatt van.

Az előfizetők jogosultak az MKIK-GVI magyar és nemzetközi adatokat tartalmazó gazdasági adatbázisának használatára. A kívánt adatok lekérhetőek mailen, faxon, telefonon vagy levélben.

MKIK Gazdaság- és Vállalkozáselemzési Közhasznú Társaság 1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.

Tel: (1) 327-43-92. Fax: (1) 327-43-42, E-mail: gvi@mail.tvnet.hu Internet: www.gvi.hu

A havi inflációs ráták szezonálisitása

1996 óta az infláció üteme folyamatosan, igaz, lassuló ütemben csökkent Magyarországon. 1995-ben még 28,2% volt a pénzromlás éves mértéke, 2000-ben már csak 9,8%-ot tett ki az év/év alapon számított infláció.

Az infláció ütemének éves lefolyásában sajátos **szezonálisitás** tapasztalható. Az előző év azonos hónapjához mért árindex minden év januárjában igen magas, elsősorban a szabályozott árak központi emelése miatt, de a versenyszférában is jellemzővé vált az áremeléseknek az év elejére való időzítése. Júliusban viszont általában jelentős mértékben csökkent az index, több évben éppenséggel negatív volt, az olcsó primőrakuk megjelenése következtében.

Ugyanakkor, mint az ábrából látható, az elmúlt években fokozatosan mérséklődött ezeknek a szélsőséges ingadozásoknak a mértéke. Noha a szabályozott árak köre nő, a januári árindex egyre kevésbé magaslik ki a többi hónap közül. A nyári árcsökkenés is egyre inkább elmarad a korábbi év mértékétől.

2000-ben igen kicsiny az ingadozás mértéke, a havi árindexek már csak viszonylag szűk sávban, 0,3 és 1,5% között mozogtak.

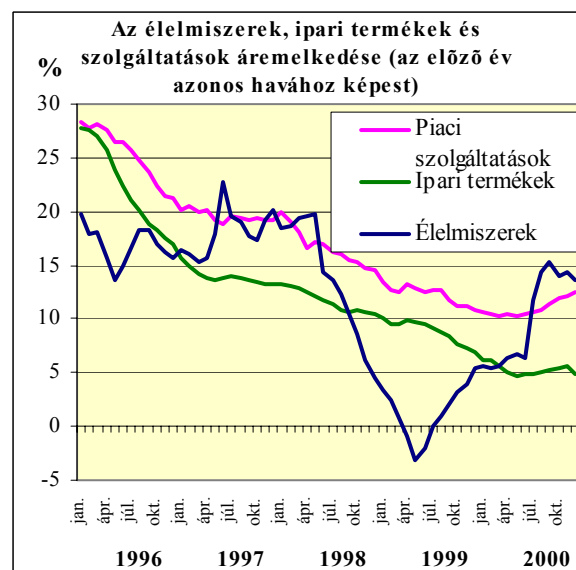
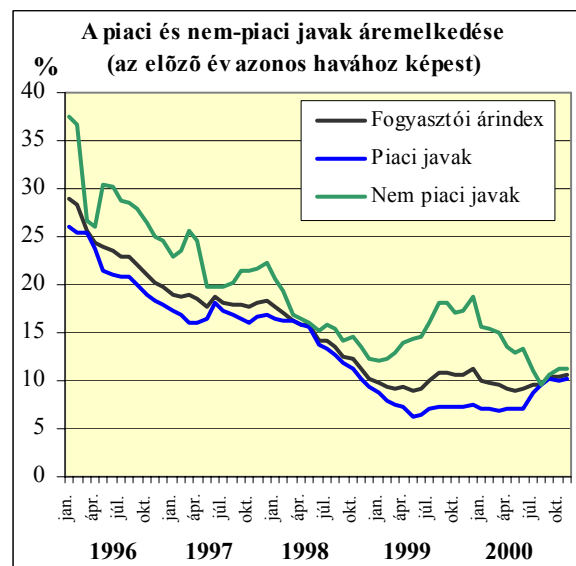
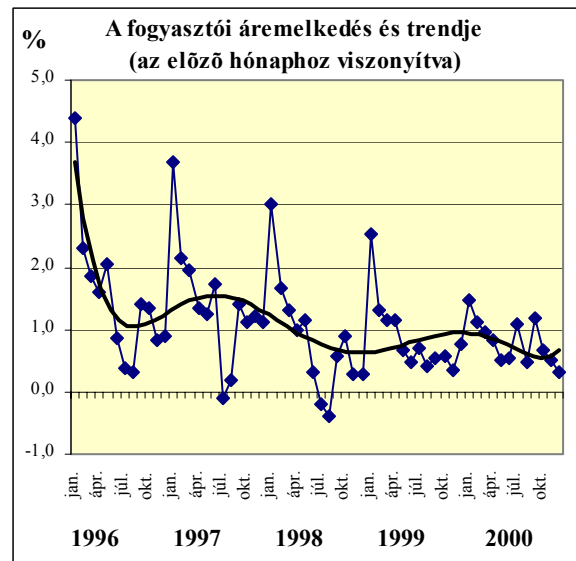
Júliusban törés az infláció csökkenésében

2000. májusában és júniusában a fogyasztói árak már mindössze 9,1%-kal voltak magasabbak, mint 1 évvel korábban. A törés júliusban következett be, amikor a havi infláció 1,1%-ot tett ki, s ezzel az előző év júliusához képest 9,6%-ra emelkedett az árindex. A következő, őszi hónapok pedig tovább emelkedő árakat hoztak.

Az infláció felgyorsulását egyértelműen a **piaci indíttatású** áremelkedés váltotta ki. A nem piaci árazású termékek áremelkedése ugyanis éppen az év közepétől indult csökkenésnek, elsősorban az **üzemanyagok** áremelkedési ütemének a mérséklődése, és az egyéb szabályozott árak indexének csökkenése következtében.

A piaci árazású termékek közül az **ipari termékek** ára továbbra is folyamatosan csökkenő ütemű áremelkedést mutatott, s a piaci szolgáltatások is alapvetően csökkenő ártendenciát jeleznek. Igaz, a múlt év végére e termékcsoportban is megtört a lefelé mutató irányzat.

Az infláció csökkenő trendjének megtörése mindenek előtt az **élelmiszerek jelentős mértékű** áremelkedésének a következménye volt. Az *élelmiszerárak júliusban egyetlen hónap alatt 4%-kal emelkedtek* júniushoz képest, míg az előző év júliusában még 1,1%-os csökkenést regisztráltak.

Az élelmiszerárak emelkedésének háttere

Az élelmiszerárakra 2000-ben egyre nagyobb mértékben nehezedő inflációs nyomást elsősorban az váltotta ki, hogy az előző egymásfél évben a mezőgazdasági felvásárlási árak rendkívüli mértékben visszaestek. 1998 és 99 nyara között az agrár-termelői árak folyamatosan legalább 10%-kal alacsonyabbak voltak a megelőző évinél, miközben mind az iparcikkek mind a szolgáltatások árindexe éves szinten 5-15%-os szinten mozgott, a beruházási javaké pedig még ezt is meghaladta. Az agráröllő kinyílása nagyban rontotta a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségét, amely hosszabb távon természetesen nem tartható fent, legfeljebb csak a termelők tömeges csődje árán.

Ennek a látens árnyomásnak a felszínre kerüléséhez a keresleti oldal némi élénkülésére is szükség volt. Igaz, sem a reáljövedelmek, sem a fogyasztás jelentős emelkedéséről nem beszélhetünk, s éppen ez volt az a tényező, amely az élelmiszeráraknak a megvalósultnál nagyobb emelkedését megakadályozta.

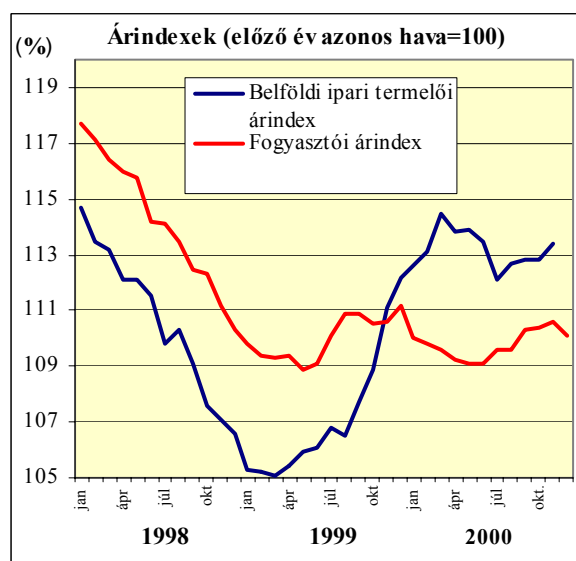
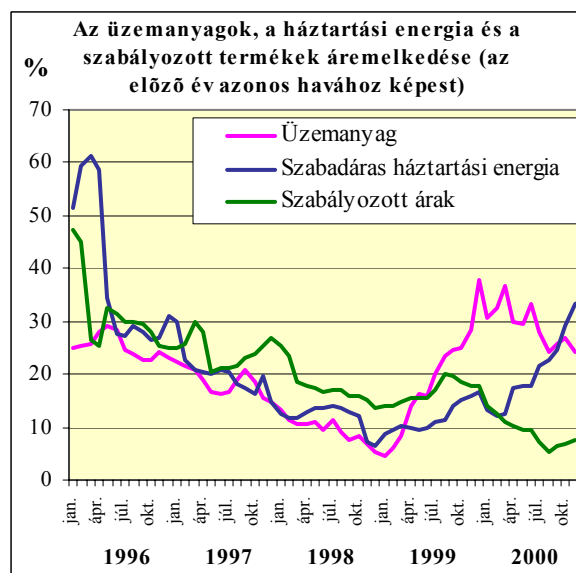
Üzemanyagok, szabadáras háztartási energia

A belföldi áremelkedés másik döntő oka a vilápiaci energiaárak viharos emelkedésében keresendő. 1999 eleje és 2000 közepe között ugyanis az importált energia ára majdnem a két és félszeresére emelkedett. Ezt a drasztikus emelkedést a kormányzat a lakossági gázárakban nem engedte érvényesülni, ami a szabályozott árak viszonylag mérsékelt emelkedésében mutatkozott meg.

A szabadáras háztartási energia (elsősorban a palackos gáz) ára azonban 2000. decemberében 34%-kal, az üzemanyagoké több mint 15%-kal volt magasabb, mint a megelőző év utolsó hónapjában. Az utóbbi viszonylag alacsonyabb (éves) emelkedése a kormányzati beavatkozásokon kívül annak volt az eredménye, hogy az év vége felé a vilápiaci árak csökkenésnek indultak, s az euró erősödött a dollárral szemben.

A legalacsonyabb áremelkedést 2000-ben is az ipari termékek mutatták. Az energiaárak emelkedése ugyan e termékcsoportban is éreztette hatását, de a termelékenység emelkedése, s ennek következtében a fajlagos bérköltségek mérséklődése jórészt kompenzálta ezt. Így az ipari termékek ára 2000. végén csupán 4,9%-kal haladta meg az 1 évvel korábbit, s idén e csökkenő tendencia folytatódására számíthatunk.

Nem ez a helyzet a szabályozott árak körében, mivel itt kizárólag az állami beavatkozás fogta vissza az árnyomás határozottabb érvényesülését, s tette lehetővé a csupán 7,6%-os éves árindex kialakulását.

Az infláció várható üteme 2001-ben

Az áremelkedés mértékét egyrészt a termelési **költségek** növekedése határozza meg, amely annak mértékében tud érvényre jutni, amennyire azt a **kereslet** növekedése lehetővé teszi. Attól függően, hogy melyik tényező az infláció fő kiváltó oka, beszélhetünk elsősorban költség- vagy keresleti típusú inflációról.

Magyarországon az elmúlt időszakban elsősorban **költséginflációval** van dolgunk, azaz nem a lakossági jövedelmek (és ezáltal a kereslet) gyors emelkedése volt az áremelkedés fő kiváltó oka, hanem a termelési költségek, ezen belül is főként az importárak jelentős növekedése.

Az ideai áremelkedés előrejelzésekor tehát elsősorban az energiaköltségek várható alakulását kell figyelembe venni. Kétségtelen, hogy a világszerte energiárak 2000. ősztől már nem emelkedtek tovább, sőt némi mérséklődés is volt tapasztalható. Az ideai áremelkedés mértékét a tavalyi magas bázis is csökkenteti, azaz az előző év azonos időszakához viszonyított energiaárak akár csökkenhetnek is.

Más a helyzet a mezőgazdasági termékek terén. Itt valószínűleg továbbra is erős árnyomásra lehet számítani, amelynek érvényesülését a kereslet *gyenge* emelkedése csak részben korlátozhatja.

A belföldi *ipari* termelői árindex is mindvégig jócskán meghaladta a fogyasztói árak emelkedését 2000-ben, ami továbbra is fennmaradó inflációs nyomásra figyelmeztet.

A lakosság rendelkezésére álló jövedelem - az MNB számításai szerint - az elmúlt években is viszonylag szerény mértékben emelkedett, s jelentősebb keresleti nyomással idén sem számolunk, a közalkalmazotti és az oktatási szférában dolgozók tervezett béremelése ellenére sem.

A jobb oldalon lévő ábrában két lehetséges inflációs pályát rajzoltunk fel. Az **1-es** számúhoz **8,5%-os** december/december árindex tartozik, amely a *szabályozott termékek* és az *élelmiszerek* 12%-os árindexét tételezi fel. A **2. szcenárió** **7,5%-os** árindex-szel számol, amihez arra van szükség, hogy mindkét termékcsoporthoz áremelkedése 10% alatt maradjon. Az *ipari termékek* és a *szolgáltatások* áremelkedése mindkét verzióban igen mérsékelt (4,5-4,7, illetve 8%-os), s az üzemanyagok és a háztartási energia árindexére vonatkozóan is jelentősen csökkenést feltételeztünk az év folyamán.

Az év első két hónapjában viszonylag jelentős árlokést feltételeztünk, ami az eddigi áremelési tényeken és szándékokon alapul. Ennek ellenére, mint a táblázatból is látható, mindkét szcenárió meglehetősen optimista feltételezésen alapul, azaz azon, hogy az árindex jelentős, lefelé ható impulzust kap az év folyamán.

